

Tonghaarmuts (*Orthotrichum rogeri*) H1387

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage II (inwerkingtreding 1994).

2. Kenschets

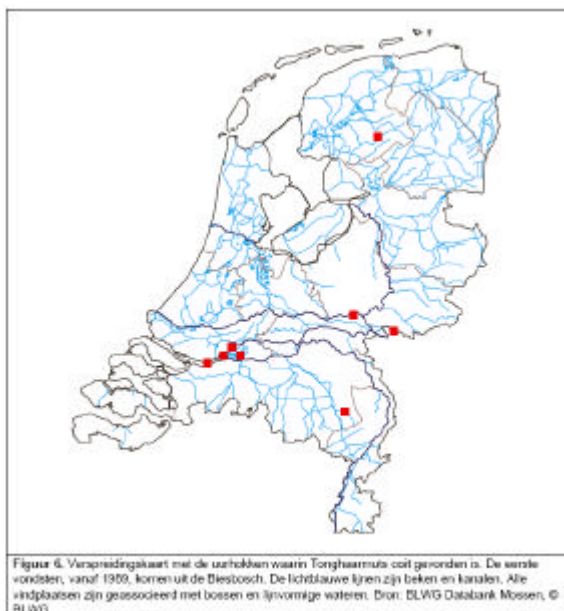
Beschrijving: Tonghaarmuts is een bladmos uit de familie *Orthotrichaceae*. Tonghaarmuts behoort tot de kleinere soorten haarmutsen (hoogte circa 1 cm). Deze soort groeit in kleine polletjes op de schors van bomen. In het veld valt de soort in vochtige toestand vooral op door de smalle, tongvormige, vaak hakig teruggekromde bladeren, met een afgeronde of stompe top. In droge toestand zijn de bladeren zwak gekruld. Tonghaarmuts vertoont in Nederland nomadisch gedrag: de planten leven slechts enkele jaren op een bepaalde plek maar produceren in de tussentijd wel veel sporen die elders weer tot vestiging kunnen leiden.

Relatief belang binnen Europa: zeer groot

De populaties in Nederland zijn voorzover bekend de enige populaties van deze soort in de Atlantische biogeografische regio. De Nederlandse populaties bevinden zich aan de noordwestrand van het verspreidingsgebied in Europa, maar het aantal vondsten in ons land is relatief groot.

3. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: Tonghaarmuts werd in 1989 voor het eerst gevonden in ons land. Nu zijn er veertien vondsten bekend, de meesten in jong wilgenbos langs de grote rivieren (Biesbosch, Arnhem), langs beken (Deurne) en in jonge aanplanten van zomereik (Montferland, Oudehorne). Individuele planten zijn in verband met hun korte levensduur en de snelle successie in deze milieutypen zelden terug te vinden op dezelfde plaats.

Verspreidingskaart tonghaarmuts

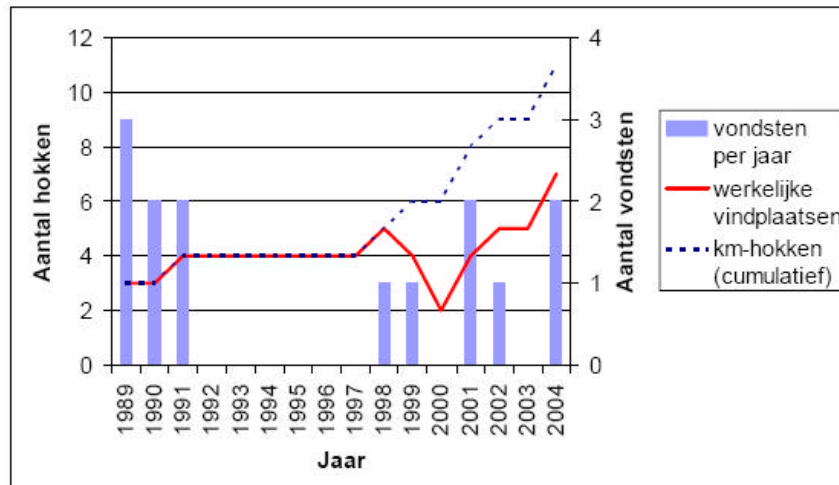
Huidig voorkomen en Natura 2000: Het gebied met de grootste relatieve bijdrage en een continue aanwezigheid van de tonghaarmuts is het Natura 2000 gebied Biesbosch.

Nr.	Natura 2000 gebied	Bijdrage
112	Biesbosch	>15%

Voorkomen tonghaarmuts in Natura 2000 gebieden

4. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De tonghaarmuts lijkt zich in Nederland uit te breiden.

Figuur 5. De ontwikkeling in het aantal vondsten van Tonghaarmuts (staafdiagram), het aantal km-hokken waarin de soort ooit gevonden is sinds de eerste vondst in 1989 (- - -) en het aantal km-hokken waarin de soort voorkomt bij een geschatte levensduur van tien jaar per nieuw ontdekte populatie (—). Bron: BLWG Databank Mossen, © BLWG.

Recente ontwikkelingen: De tonghaarmuts is pas in 1989 in Nederland ontdekt.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: matig ongunstig

De soort werd in 1989 in de Biesbosch voor het eerst gevonden en in de jaren daarna ook op andere plaatsen in hetzelfde gebied. In de periode 1992-1997 zijn geen nieuwe vondsten gedaan. De afgelopen zes jaar is de soort opnieuw diverse malen in de Biesbosch gevonden. De soort heeft zich echter ook uitgebreid naar andere delen van het land (zie verspreidingskaart), met een zwaartepunt in het rivierengebied.

Tot in 2004 lag het aantal vindplaatsen jaarlijks op of onder het gewenste referentieniveau van 5.

Beoordelingsaspect populatie: matig ongunstig

Over de omvang van de huidige populatie van de tonghaarmuts zijn geen nauwkeurige gegevens bekend. Aangezien er geen grote populaties bekend zijn, is er geen reden om bij dit aspect anders te oordelen dan bij het aspect verspreiding.

Beoordelingsaspect leefgebied: matig ongunstig

Het huidige leefgebied bestaat meestal uit jonge (wilgen)bossen waar door successie en verzuring van de schors de vestigingskansen langzaam afnemen. Voor duurzame populaties is een gevarieerde bosstructuur en aanwezigheid van nieuwe jonge bomen noodzakelijk. De wilgenbossen van de Biesbosch, op dit moment het gebied met de grootste bijdrage, zijn echter aan het verouderen en zijn nogal uniform.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Door grootschalige veroudering van wilgenbossen in de Biesbosch is het voortbestaan van de tonghaarmuts hier onzeker. Maar naar verwachting zullen in andere delen van Nederland zoveel wilgenbossen ontstaan, dat de toekomst van de tonghaarmuts in de komende decennia verzekerd is.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Voor een gunstige staat van instandhouding is een verspreiding van de soort vereist in tenminste het landschap Rivierengebied waarbij in totaal tenminste vijf populaties aanwezig zijn, onder geschikte randvoorwaarden.

Oordeel: matig ongunstig

Staat van instandhouding		
Aspect	1994	2004
Verspreiding	onbekend	matig ongunstig
Populatie	onbekend	matig ongunstig
Leefgebied	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomst-perspectief	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	onbekend	matig ongunstig

5. Bronnen

- Pluijm, A. van der, 2003. Determinatiesleutel en veldnotities voor de soorten van het geslacht *Orthotrichum* Hedw. in Nederland en België. *Buxbaumiella* 65: 35-52.
- Siebel, H. & H. During, 2006. Beknopte mosflora van Nederland en België. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Sparrius, L.B., M.J. van Tweel en A. van der Pluijm, 2004, Inhaalslag verspreidingsonderzoek, de mossen van de Habitatrichtlijn: Geel schorpioenmos en Tonghaarmuts 2004. BLWG rapport 2004.07. BLWG, Gouda.